

Державна служба України з надзвичайних ситуацій
Інститут державного управління у сфері цивільного захисту

ЗАТВЕРДЖУЮ

В.о. начальника Інституту державного управління у сфері цивільного захисту
доктор наук з державного управління,
доцент

П.Б. Волянський

2015 р.

ПОЛОЖЕННЯ
про Науковий збірник ІДУЦЗ

ПОГОДЖЕНО

Заступник начальника Інституту державного управління у сфері цивільного захисту (з наукової роботи)
кандидат наук з державного управління

 А.П. Медвідь

"12" 03 2015 р.

Схвалено на засіданні Вченої ради ІДУЦЗ
протокол від „12” березня 2015 р. № 2

Київ-2015

ЗМІСТ

	Вступ.....	3
1	Загальні положення.....	5
2	Основні вимоги до наукового збірника ІДУЦЗ.....	5
3	Обов'язки редакційної колегії наукового збірника ІДУЦЗ.....	6
4	Опис наукового збірника ІДУЦЗ та порядок його формування.....	6
5	Вимоги до оформлення наукових статей.....	7
6	Супровідні документи до наукової статті.....	9
7	Анотація наукової статті.....	10
8	Заявка на розміщення статті у науковому збірнику ІДУЦЗ.....	11
9	Рецензія на наукову працю.....	12
10	Мова наукової статті: мовні огріхи та правильний вибір слів	13
11	Короткий термінологічний словник.....	17
	Додатки.....	21
	Додаток 1. Приклади оформлення бібліографічного опису у списку джерел, який наводиться у науковій статті	21
	Додаток 2. Зразок оформлення наукової статті.....	27

ВСТУП

У сучасній науці до основних жанрів наукового стилю мовлення належать монографія, стаття, реферат, анотація, дисертація, тези, підручники, посібники та ін. Науковий стиль мовлення використовується в наукових працях для викладення результатів наукової та дослідницької діяльності, метою якого є повідомлення, пояснення, тлумачення досягнутих наукових результатів, відкриттів. Слід зауважити, що дотримання наукового стилю мовлення є обов'язковим у науковому середовищі і свідчить про загальну культуру науковця.

Сфера використання наукового стилю – наукова діяльність, науково-технічний поступ, освіта. Основне призначення – викладати наслідки досліджень про людину, суспільство, явища природи, обґрунтовувати гіпотези, доводити істинність теорій, класифікувати й систематизувати знання, роз'яснювати явища, активізуючи інтелект читача для їх усвідомлення.

Науковий стиль використовує певний набір мовно-стилістичних засобів: спеціальні слова (терміни), складні синтаксичні конструкції (у яких має місце суворо впорядкований зв'язок, наприклад, за рахунок вставних конструкцій); речення, ускладнені узагальнюючими родовими найменуваннями. Слова вживаються переважно в прямих значеннях. Експресивно-емоційне забарвлення лексики використовується надзвичайно рідко. У текстах наукового стилю часто вживаними є цитати, посилання на першоджерела.

Особливостями наукового стилю мовлення є ознаки та мовні засоби.

Основними ознаками є ясність (понятійність) і предметність тлумачень, логічна послідовність і довідність викладу, узагальненість понять і явищ, об'єктивний аналіз, точність і лаконічність висловлювань, аргументація й переконливість тверджень, однозначне пояснення причинно-наслідкових відношень, докладні висновки тощо.

Основні мовні засоби спрямовані на інформування, пізнання, вплив і окреслені:

- значною кількістю наукової термінології;
- наявністю схем, таблиць, графіків, діаграм, мап, систем математичних, фізичних, хімічних та інших знаків і позначок;
- оперуванням абстрактними, переважно чужомовними словами;
- уживанням суто наукової фразеології, стійких термінологічних словосполук;
- залучуванням цитат і посилань на першоджерела;
- здебільшого відсутністю авторської індивідуальної манери й емоційно-експресивної лексики;
- наявністю виразної композиційної структури тексту (послідовний поділ на розділи, частини, пункти, підпункти, параграфи, абзаци із застосуванням цифрової або літерної нумерації);
- наявністю дієслівних форм, зазвичай безособових, узагальнених чи неозначених, як правило, теперішнього часу, що констатують певні явища й факти; значну роль відіграють дієприслівникові й дієприкметникові звороти, які додатково окреслюють дії, предмети та явища;

специфічною монологічністю текстів;

переважанням різнотипних складних речень, стандартних виразів (кліше).

Серед підстилів наукового стилю мовлення виділяють наступні:

власне науковий. Основне призначення власне наукового підстилю – об'єктивувати наукові відомості й кінцеві результати аналітико-синтетичного перероблення даних. Цей підстиль збагачений інтернаціональними загальнонауковими термінами. У межах власне наукового підстилю виділяють науково-інформативний різновид з жанрами(реферат, анотація, резюме, огляд) та науково-довідковий (довідники, словники, каталоги);

науково-популярний. Характерний використанням елементів художнього та публіцистичного мовлення (епітети, порівняння, метафори), з метою зацікавлення читача;

науково-навчальний. Його головною рисою є доступність викладу інформації, спрощеність системи доведень, програмність викладу матеріалу, спрямованою на активізацію мислення учня, послідовність уведенням термінологічної лексики.

Одним із способів реалізації наукового стилю мовлення є написання наукової статті.

Наукову статтю без перебільшення можна назвати основним джерелом науково-технічної інформації. За довгу історію наукового пізнання наукова стаття, як завершена наукова праця, набула певних ознак стандартизації, а процес підготовки статті підпорядковується детальній регламентації. Мова йде про те, що сучасна наукова стаття має регламентовану структуру, що суттєво спрощує як пошук необхідної інформації, так і сам процес формування ідеології та створення друкованого науково-технічного продукту – наукової статті.

Отож, **наукова стаття** – науковий чи публіцистичний твір невеликого розміру, своєрідне дослідження важливої наукової, суспільно-політичної чи літературної теми. Для такої статті характерне висвітлення конкретних питань з необхідним теоретичним осмисленням.

Результат польоту творчої думки або рутинний виклад експериментальних даних – стаття є формою інформаційного повідомлення і адресована тим, хто працює у близькій предметній галузі. Як відомо, кількість і якість статей визначають статус дослідника. У соціології науки побутує цікава думка, що для справжнього науковця наука – не робота, а служба, а підготовка наукових статей – службовий акт, підпорядкований своєрідному “військовому артикулу”.

Наукова стаття може по праву так називатись, якщо вона підготовлена і оформлена відповідно до існуючих вимог та норм, принаймні, загальноприйнятих.

Мета Положення – допомогти науковцям (особливо тим, хто починає працювати в науці) у підготовці та оформленні наукових статей і їх документального супроводу, в опануванні мовним науковим стилем та засвоєнні категоріального наукового апарату.

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

1.1. Інститут державного управління у сфері цивільного захисту (далі – ІДУЦЗ) є засновником Наукового збірника ІДУЦЗ (далі – Науковий збірник), який є друкованим засобом масової інформації, що пройшов відповідну державну реєстрацію в Державній реєстраційній службі України (Свідоцтво про державну реєстрацію Серія КВ № 20161-9961Р від 18.07.2013 р.).

1.2. Науковий збірник започаткований з метою публікації результатів наукових досліджень учених, фахівців, наукових та науково-педагогічних працівників, докторантів, аспірантів, магістрів, слухачів з питань сучасної науки у сфері цивільного захисту, одержаних у процесі наукової і науково-технічної діяльності.

1.3. Науковий збірник виходить за чотирма рубриками: державне управління у сфері цивільного захисту, пожежна безпека, безпека життєдіяльності та психологія у надзвичайних ситуаціях.

1.4. Науковий збірник видається згідно із законами України „Про видавничу справу”, „Про авторське право і суміжні права”, Статутом ІДУЦЗ, наказами начальника ІДУЦЗ та цим Положенням.

1.5. Опублікування матеріалів у Науковому збірнику здійснюється за умови дотримання авторами редакційних вимог та вимог, які висуваються до наукових фахових видань України.

2. ОСНОВНІ ВИМОГИ ДО НАУКОВОГО ЗБІРНИКА ІДУЦЗ

2.1. Здійснення редакційною колегією внутрішнього рецензування статей, що готуються до опублікування.

2.2. Рішення Вченої ради ІДУЦЗ щодо рекомендації чергового номера до друку та поширення через мережу Internet.

2.3. Дотримання вимог до редакційного оформлення видання згідно з державними стандартами України.

2.4. Дотримання чіткої періодичності і регулярності виходу кожного номеру Наукового збірника: один раз на рік відповідно до Свідоцтва про реєстрацію Наукового збірника ІДУЦЗ.

2.5. Розміщення електронної копії видання на веб-сайті ІДУЦЗ, Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського НАН України згідно з Порядком передавання електронних копій періодичних друкованих наукових видань на зберігання до Національної бібліотеки України імені В.І.Вернадського, затвердженим наказом ВАК України і НАН України від 07.07.2008 р. № 436/311.

2.6. Тираж Наукового збірника не менш як 100 примірників.

3. ОBOB'ЯЗКИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ НАУКОВОГО ЗБІРНИКА ІДУЦЗ

3.1. Для забезпечення чіткої координації діяльності, пов'язаної з випуском Наукового збірника, створюється редакційна колегія, склад якої затверджується Вченою радою ІДУЦЗ.

3.2. Редакційна колегія здійснює попередній розгляд статей, поданих до друку, визначає їх науковий рівень, відповідність тематиці журналу та встановленим вимогам, забезпечує внутрішнє і зовнішнє рецензування статей, приймає рішення про рекомендацію статей до друку та поширення через мережу Internet, формує змістовне наповнення кожного номеру журналу.

4. ОПИС НАУКОВОГО ЗБІРНИКА ІДУЦЗ ТА ПОРЯДОК ЙОГО ФОРМУВАННЯ

4.1. Структура Наукового збірника складає:

обкладинка;

титульний аркуш;

зворот титульного аркуша, на якому розміщена інформація про склад редакційної колегії;

дата і номер протоколу Вченої ради ІДУЦЗ про рекомендацію номера до друку;

зміст номера із зазначенням рубрик, в яких за алфавітом подається перелік статей поточного номера;

зміст номера англійською мовою, який повністю повторює зміст мовою оригіналу;

повні тексти статей;

вихідні дані надрукованого номера.

4.2. Прийом статей до друку здійснюється редакційною колегією Наукового збірника за наявності наступних документів:

текст статті (електронний та роздрукований варіанти за підписом автора (авторів), оформлений відповідно встановлених вимог;

витяг із протоколу засідання кафедри з рекомендацією статті до друку;

рецензія доктора або кандидата наук з відповідної галузі науки, завірена відповідним підписом та печаткою установи, яка є зовнішньою по відношенню до ІДУЦЗ та установи, де працює автор (автори) статті;

відомості про автора (авторів), що містять наступну інформацію: прізвище, ім'я, по батькові; місце роботи або навчання; посада, науковий ступінь, вчене звання; шифр та назва спеціальності, за якою підготовлена стаття; домашня адреса; контактні телефони з кодом міста; адреса електронної пошти.

4.3. Статті, рекомендовані до друку редакційною колегією, проходять редагування, коригування та технічну верстку згідно з видавничим форматом і шаблонами видання.

5. ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ НАУКОВИХ СТАТЕЙ

При підготовці матеріалів для публікації у Збірнику наукових праць ІДУЦЗ редакційна колегія журналу та видавництво просять авторів дотримуватися таких вимог:

1. Стаття має бути написана українською мовою (в окремих випадках іноземною мовою) й **оформлена відповідним чином:**

- **індекс УДК** (на початку ліворуч);
- **дані про автора** (на початку праворуч від тексту) - *прізвище, ім'я та по батькові* (у називному відмінку), *науковий ступінь, вчене звання, посада, місце роботи* (без скорочень);
- **назва статті** (великими літерами, жирний шрифт, по центру);
- **анотація українською мовою** (рекомендовано від трьох до п'яти рядків);
- **ключові слова** (від трьох до восьми);
- **назва статті та анотація російською та англійською мовами** у такому порядку й вигляді: прізвище, ініціали автора (виділити жирним курсивом); назва статті (виділити жирним прямим); (з абзацу) текст анотації; (з абзацу) ключові слова;
- **текст статті;**
- **список використаних джерел**, оформлений відповідно до стандартів (ДСТУ ГОСТ 7.1:2006, див. Додаток 1).

Зміст статті має відповідати таким рубрикам:

- державне управління у сфері цивільного захисту;
- пожежна безпека;
- безпека життєдіяльності;
- психологія у надзвичайних ситуаціях.

2. У структурі статті повинні бути відображенні **обов'язкові елементи згідно з вимогами ВАК України до наукових статей** (Постанова Президії ВАК України від 15.01.2003р. №7-05/1), **а саме:**

- постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями;
- аналіз останніх досліджень чи публікацій, в яких започатковано розв'язування даної проблеми і на які спирається автор, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття;
- формулювання цілей статті (постановка завдання);
- виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів;
- висновки і перспективи подальших досліджень у даному напрямку.

3. Стаття (ім'я файлу включає прізвище автора англійською) **має бути** набрана на комп'ютері (редактор Windows for Word 2003) і записана на електронному носії. Обсяг статті, у тому числі, зі списком використаних джерел, таблицями, схемами, анотаціями (12 кеглем) тощо не повинен перевищувати 0,5 авторського аркуша (6-12 стор. ф. А4). Текст має бути набраний шрифтом Times New Roman, 14 кеглем через 1,5 інтервали; верхнє і нижнє поле – 2 см, ліве – 2,5 см, праве – 1,5 см. Абзац з відступом 1,25 см.

Зноски і примітки мають відповідати наступним вимогам: зноски на джерела оформлюються за правилами бібліографічного опису літератури (у квадратних дужках номер джерела з посиланням на сторінку, наприклад, [7, с. 11]); примітки робляться посторінково, автоматично, з позначкою *.

Ілюстративний матеріал має відповідати наступним вимогам: графіки та діаграми мають бути зроблені у Microsoft Graph або Microsoft Excel; написи та підписи подано українською мовою; формули мають бути належним чином оформлені та зроблені у Microsoft Equation 3.0. і наступних версіях; якщо ілюстрації скановано, то вони мають бути записані у форматі .tiff з роздільною здатністю 300 dpi або у форматах .jpg, .eps, .jpeg, .bmp, .png, .gif; написи на ілюстраціях і підписи до них мають бути подані українською мовою. Малюнки з Інтернету до друку не приймаються.

Підписи під рисунками і заголовки таблиць згідно з ДСТУ 3008–95. Скорочення і умовні позначки повинні відповідати діючим міжнародним стандартам. Літерні позначки, що входять до формул, повинні бути розшифровані із зазначенням одиниць виміру. Чисельні дані, за винятком загальновідомих величин, повинні супроводжуватись посиланнями на першоджерело. Нумерація формул крізна (номер вказується у круглих дужках коло правої границі тексту). Формули відокремлюються від тексту пустими строками зверху і знизу. Таблиці і рисунки відокремлюються від основного тексту пустими рядками.

Зразок оформлення наукової статті див. Додаток 2.

4. Стаття має бути прорецензована і рекомендована до друку та подаватися з рецензією фахівця з проблеми, що досліджується; керівника, консультанта (для аспірантів, докторантів та здобувачів наукового ступеня та вченого звання та інших), а також з рекомендацією відділу (кафедри), оформленою як витяг з протоколу засідання відділу (кафедри).

5. Текст статті, **завізований автором** власноручним підписом, подається у двох примірниках разом з електронним носієм, рецензією та рекомендацією відділу (кафедри).

6. Редакційна колегія **може скорочувати й редагувати** матеріал за погодженням з автором.

7. Відповідальність за зміст статті несе автор.

8. Після опрацювання матеріалу паперовий та електронний варіанти автору не повертаються.

Примітка.

1. Після зазначення літератури у науковій статті зазначити таке:
Стаття рекомендована до друку на засіданні кафедри

(назва кафедри та ВНЗ)

протокол № _____ від _____ 201__ р.

Дата

Підпис автора

6. СУПРОВІДНІ ДОКУМЕНТИ ДО НАУКОВОЇ СТАТТІ

Автори статей подають в редколегію наукового видання наступний пакет документів:

1. Диск з файлом статті.
2. Стаття у двох примірниках, підписана автором (авторами).
3. Рецензія на статтю.
4. Витяг з протоколу засідання відділу (кафедри) про розгляд публікації та її рекомендації до друку.
5. Заявка на розміщення статті у збірнику наукових праць.
6. Лист-клопотання від керівництва організації, де працює чи навчається автор на ім'я головного редактора наукового видання з проханням про здійснення науково-технічної експертизи статті та її публікацію.

Матеріали подавати за адресою:

Україна, 04074, м. Київ, вул. Вишгородська, 21, Інститут державного управління у сфері цивільного захисту, к. 206а.

Телефон для довідок: (044) 430-06-15.

E-mail: vndr@mail.ru

7. АНОТАЦІЯ НАУКОВОЇ СТАТТІ

Анотація – це стисла характеристика змісту статті. В ній зосереджується увага на найсуттєвішому: викладається зміст роботи та її мета.

ЗРАЗКИ АНОТАЦІЙ

№1

Можливість використання відкритої інформації для оцінки ризику діяльності акціонерних товариств

Внукова Н.М. – д.е.н., професор Харківського національного економічного університету

У статті аналізується рівень доступності і відкритості інформації про діяльність вітчизняних акціонерних товариств та можливість її використання для оцінки ризику діяльності промислових підприємств. Запропонована методологія рішення даного завдання та її практичне використання на прикладі групи з 30 промислових підприємств.

№2

Сучасні тенденції розвитку вищої освіти в глобальному інформаційному просторі

Мудрак В.І. - к.ф.н., доцент Інституту вищої освіти АПН України

Сучасні наукові підходи до розвитку вищої освіти в глобальному інформаційному просторі розгортаються в системі інформаціологічних характеристик, властивостей, ознак, що показують стан, тенденції і перспективи розвитку такої освіти. Останні розкриваються як системотвірні, організаційно-змістовні в комплексі відносин "індивідуальне-суспільне", "особистісне-колективне".

№3

Освітня політика: час домовлятися про термінологію

Савельєв В.Л. - д.і.н., професор Національного педагогічного університету ім. М.П. Драгоманова

Статтю присвячено методологічним та термінологічним проблемам дослідження освітньої політики. Проаналізовано праці вітчизняних та зарубіжних вчених. Запропоновано ряд практичних пропозицій, спрямованих на активізацію дискусії з проблем методології та термінології.

**8. ЗАЯВКА
НА РОЗМІЩЕННЯ СТАТТІ У НАУКОВОМУ ЗБІРНИКУ ІДУЦЗ**

_____ (назва)

Прізвище: _____

Ім'я: _____

По батькові: _____

Місце роботи: _____

Посада: _____

Науковий ступінь: _____

Вчене звання: _____

Назва статті: _____

Пропонована рубрика: _____

Адреса та телефони для контактів: _____

Підтверджую своє бажання розмістити статтю у збірнику наукових праць.

Погоджуюсь з усіма висунутими редакційною колегією вимогами щодо змісту, обсягу, оформлення і порядку подачі матеріалів.

_____ 201__ р.

_____ (підпис)

9. РЕЦЕНЗІЯ НА НАУКОВУ СТАТТЮ

Загальні вимоги

Рецензія – це критичний відгук на наукову статтю, що містить зауваження, пропозиції тощо. Мета рецензії – рекомендація статті до друку. Реквізити рецензії такі:

1. Назва документа.
2. Заголовок, що містить:
 - назву рецензованої роботи;
 - прізвище та ініціали її автора;
3. Текст, що складається з двох частин:
 - стислий виклад змісту роботи;
 - зауваження, пропозиції, висновки автора рецензії.
4. Підпис особи, яка рецензувала роботу.
5. Дата.
6. У разі необхідності підпис завіряють печаткою.

Пам'ятка рецензентів

При рецензуванні роботи рецензентам необхідно звернути увагу на розкриття таких питань:

У чому полягає актуальність статті?

Чи містить робота оригінальні результати? У чому вони полягають?

Чи є робота важливою в науковому відношенні? Яка її наукова новизна?

Які основні проблеми розкриті в статті?

Чи містить робота помилки в викладенні результатів та їх інтерпретації?

Чи є виклад роботи чітким і зрозумілим?

Чи відповідає обсяг роботи важливості отриманих результатів?

Чи є резюме інформативним і таким, що відповідає змісту роботи?

Порядок розкриття цих питань та форма відповідей на них є довільною. Самі питання в рецензії писати не потрібно.

В кінці рецензії мають бути висловлені рекомендації за вибором одного з трьох варіантів (А, В, С):

А. Прийняти у представленому вигляді.

В. Прийняти з наступними змінами та доповненнями.

С. Відхилити.

При виборі пункту В необхідно уточнити, які саме зміни або доповнення мають бути внесені. При виборі пунктів А або В рецензія має бути завершена фразою: «рекомендувати до друку у _____ (назва наукового видання)».

Обов'язково у рецензії повинні бути вказані посада, науковий ступінь, вчене звання та місце роботи рецензента.

Рецензію необхідно завірити у відділі по роботі з персоналом та поставити печатку установи, в якій працює рецензент. Для внутрішніх рецензій достатньо завірити підпис рецензента у відділі роботи з персоналом Інституту.

Обсяг рецензії – не менше однієї повної сторінки.

10. МОВА НАУКОВОЇ СТАТТІ: МОВНІ ОГРІХИ ТА ПРАВИЛЬНИЙ ВИБІР СЛІВ

У підготовці наукових статей автори допускають мовні огріхи. Охарактеризуємо окремі з них.

Трапляються помилки на складні випадки керування, наприклад, слово «**власливий**» вимагає іменника в давальному відмінку (кому), «**характерний**» має бути (для кого), «**сповнений**» (чого).

Тавтологічні помилки виникають у зв'язку з незнанням значень запозичених слів. Варто поміркувати, яке ж слово доречніше залишити в науковому тексті:

*окремі епізодичні явища (слово епізодичні означає окремі);
дивний парадокс (парадокс означає дивина, незвичайна думка);
головний лейтмотив (лейтмотив означає провідний мотив) тощо.*

При вживанні іншомовних слів слід звернути увагу, чи немає відповідника в українській мові. Наприклад:

*апелювати — звертатися,
домінувати — переважати,
лімітувати — обмежувати,
локальний — місцевий,
превалювати — переважати,
прерогатива — перевага,
симптом — ознака,
фіксувати — записувати, запам'ятовувати.*

Нерідко наукові роботи містять помилки, пов'язані з неправильним перекладом мовних формул з російської мови. Слід пам'ятати: дослівний переклад формул неприпустимий!

*главным образом — переважно,
естественным образом — природно, звичайно,
каким образом — як,
наилучшим образом — якнайкраще,
некоторым образом — якимось,
подобным образом — так само,
равным образом — а також,
надлежащим образом — як слід,
в отношении чего — в силу того, стосовно,
в силу обстоятельств — через обставини,
правильная мысль — слушна, правильна думка,
совпадают — співпадати, збігатися,
тезис требует разъяснения — теза потребує роз'яснення,
пишущий эти строки автор — автор цих рядків,
подавляющее большинство — переважна більшість,
по образу — за зразком.*

Слід уникати русизмів, кальок.

Наприклад, слово «**слідуючий**» – це калька з російського «следующий». У науковому стилі бажано використовувати слово «**наступний**», що вживається зі словами типу наступний день, тиждень, зупинка; слова «**подалший**» і «**наступний**» вживаються тільки зі словами на позначення абстрактних понять – життя, доля, робота.

Слово «відношення» – теж русизм. В українській мові вживаються слова: «**відносини**» – виробничі, економічні, ринкові; «**стосунки**» – приятельські, офіційні, «**ставлення**» – до життя, до праці, до людей. Слово «**відношення**» використовують у словосполученнях «граматичні, арифметичні відношення», або у значенні «діловий лист».

У наукових роботах є помилки, пов'язані зі змішуванням семантики слів. Наприклад, слова «**зміст**» – «**смысл**» – «**значення**» означають «внутрішня основа, особливість, сутність чого-небудь». Але є відмінності у сполучуваності цих слів з іншими. Найчастіше вживається слово «**зміст**» – це те, про що йде мова, те, що описується, зображується (зміст твору).

Слово «**значення**» часто виступає частиною терміна: значення слова, лексичне значення, граматичне значення. Слово «**смысл**» – належить до розмовного стилю або є калькою до російського вислову «**здравый смысл**», що перекладається українською як здоровий глузд.

ВИБІР СЛОВА

При написанні наукової статті доречно урізноманітнювати палітру мовних засобів (слів, словосполучень, виразів), вибір яких повинен залежати від смислових відношень між частинами сформульованої думки.

У викладі думок слід розмежовувати власне бачення проблеми й бачення інших авторів, тобто що запозичене з наукових праць. Тому варто користуватись такими виразами, як: «**як показує аналіз**», «**на нашу думку**», «**погоджуючись з міркуванням...**». **Не слід подавати виклад роботи від першої особи однини чи множини «я вважаю», «мені здається», «ми виявили», доцільніше використати звороти типу «встановлюємо», «маємо на увазі».**

Наукова робота вимагає оперувати вміннями добирати епітети до термінів типу аналіз, вивчення, завдання, мета, інформація тощо. Зокрема, пропонуються такі «наукові» епітети до вищезазначених термінів.

Аналіз теми, проблеми є науковий, об'єктивний, конкретний, проведений, усесторонній, вичерпний, детальний, порівняльний, ретельний, глибокий.

Вивчення проблеми може бути об'єктивне, експериментальне, теоретичне, практичне, порівняльне, дослідне, безпосереднє, спеціальне, постійне, систематичне, подалше, поглиблене, інтенсивне, глибоке, усестороннє, ретельне.

Завдання – першочергові, найближчі, кінцеві, поставлені, вузлові, особливі, конкретні, визначені.

Дані експерименту – дослідні, другорядні, конкретні, цифрові, сучасні, останні, попередні, перевірені, вичерпні, повні, додаткові, вихідні, цінні, надійні.

Дослідження – наукове, об'єктивне, теоретичне, експериментальне, дослідне, загальне, конкретне, фундаментальне, систематичне, поглиблене, глибоке, актуальне, серйозне, цінне.

Експеримент – аналогічний, подібний, важливий, цікавий, блискучий, унікальний, успішний, проведений.

Інформація – точна, вичерпна, повна, важлива, цінна, необхідна, отримана, оперативна, достатня, нова.

Матеріал – науковий, експериментальний, довідковий, статистичний, фактичний, зібраний, систематизований, отриманий, використаний, великий, багатий, різноманітний, достатній, достовірний.

Мета – важлива, головна, наукова, практична, конкретна, реальна, поставлена, вказана.

Питання – актуальне, принципове, теоретичне, практичне, загальне, конкретне, важливе, складне, спірне, правомірне.

Проблема – наукова, фундаментальна, актуальна, важлива, ключова, провідна, гостра, часткова, глобальна.

Спостереження – наукові, об'єктивні, спеціальні, візуальні, ретельні, численні, систематичні, важливі, подальші, проведені.

Оцінний опис авторського тексту в науковій літературі пропонується здійснювати за допомогою провідних конструкцій. Зокрема, для з'ясування авторської думки (ствердження, заперечення, переконаності, припущення тощо) можна використовувати один із можливих варіантів:

автор розглядає, розкриває, висвітлює, порушує, розв'язує, торкається проблеми, занурюється у проблему, зупиняється на проблемі;

автор стверджує, аналізує, характеризує, доводить, порівнює, зіставляє, з'ясовує, підкреслює, посилається на, розглядає зміст, наголошує на важливості, формулює, виходить з того, що;

автор переконаний, вважає, обґрунтовує, схвалює, поділяє погляд, автор переконливо доводить, що; погоджується, визнає, дотримується тієї ж думки, враховує, звертає увагу, накреслює перспективу;

автор припускає, висловлює припущення, пропонує;

автор заперечує, стверджує, відзначає недоліки, вагається, міркує, ігнорує, дорікає, критикує, не підтверджує висновок словами, спростовує, критично ставиться, ставить завдання, підтверджує висновок фактами, пояснює це тим, що; причину цього вбачає у тому, що; вважає, що;

у статті викладений погляд на ..., викладені дискусійні положення, загальновідомі істини, наявні цінні відомості, експериментальні дані, важливі неопубліковані дані, дискусійним є висновок про те;

зроблено спробу довести ..., відзначається важливість, наявні переконливі докази, враховано, взято до уваги, звернуто увагу, сутність цього зводиться до того, що; необхідно підкреслити, що;

незважаючи на аналіз окремих фактів, студювання окремих питань ...,

проблеми стану залишаються недостатньо вивченими; хоч науковий доробок учених, висвітлюється ..., усе ж відсутні фундаментальні ...;

праці синтезовано відображають, актуальність теми визначається тим, що; має першорядне значення; систематизувати й узагальнити погляди українських учених; у переважній більшості досліджень; питання, що належить до найменш розроблених ...; більшість мовознавців уникає розгляду ..., маніфестовані в наукових дослідженнях; цілком природно.

Просторово-часові ознаки відображають такі слова і словосполучення: *тепер, зараз, тут, там, навколо, тоді, в той час, поряд, щойно, щойно, потім, перед тим, завжди.*

Для висвітлення причинно-наслідкових та умовно-наслідкових відношень між частинами інформації: *але, проте, однак, зате, тому, тим самим, значить, внаслідок цього, в такому разі, таким чином, тому, завдяки цьому, крім того.*

Для вираження послідовності розвитку думки можна скористатися такими умовними одиницями: *спочатку, насамперед, потім, по-перше, по-друге, отже, таким чином.*

Зв'язок з попередніми часинами інформації відображають такі мовні формули: *як уже зазначалось, як показав аналіз, як було показано вище, разом з тим, доречно, до речі, враховано, взято до уваги; попередній, останній, наступний розділ; проаналізований, досліджений, описаний матеріал; згаданий, зазначений, викладений, знайдений, помічений, наведений вираз; у процесі опрацювання належних питань; як згадувалось вище, не зупиняючись на інших прикладах, нагадаємо, припустімо, включно для прикладу візьмемо, виклад результатів дослідження, нових відомостей, застосування їх на практиці, подати цілком конкретні вказівки; це, безперечно, негативно позначається; отже, в більшості випадків має місце.*

Пояснення, уточнення, виділення окремого: *наприклад, так, зокрема, а саме, тільки лише, навіть, адже, іншими словами, точніше кажучи, причому, притому.*

Введення узагальнюючої інформації: *розглянемо випадки, наведемо приклад, продовжимо аналіз, з'ясуємо відношення.*

Заключна частина, висновки: *отже, таким чином, одним словом, із цього видно, з цього випливає, точніше кажучи, іншими словами, аналіз підтверджує, з опису видно, з одного боку, з іншого боку, і все ж, на завершення, можна підсумувати, слід підкреслити, отже є підстави твердити, що; в результаті можна прийти до висновку, на основі цього ми переконуємось в тому, що; узагальнюючи сказане, ці дані свідчать про те.*

11. КОРОТКИЙ ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК

Абстрагування – метод наукового дослідження, який полягає у мисленому виокремленні суттєвих, істотних ознак, аспектів, відношень предмета, процесу, явища.

Автореферат – наукове видання у вигляді брошури, що вміщує авторський варіант реферативного викладу проведеного ним наукового дослідження.

Аксіоматичний (грец. *αξίωμα* – загальноприйняте) метод (грец. *methodos* – спосіб пізнання) – спосіб побудови наукової теорії у вигляді систем постулатів (аксіом) і правил висновку (аксіоматики), що дозволяють шляхом логічної дедукції отримати підтвердження певної теорії.

Аналіз (грец. *analysis* – розкладання) – мислене або практичне розчленування цілого на частини.

Аналогія (грец. *analogia* – відповідність, подібність, схожість) – метод пізнання, заснований на перенесенні однієї або кількох характеристик із відомого явища на невідоме.

Аспект – точка зору, з якої розглядається об'єкт дослідження.

Верифікація (лат. *verus* – істинний *ifacio* – роблю) – перевірка, емпіричне підтвердження теоретичних положень науки шляхом зіставлення їх із досліджуваними об'єктами.

Вимірювання – представлення властивостей реальних об'єктів у вигляді числової величини.

Висловлювання — думка, виражена розповідним реченням, яка може бути істинною чи помилковою.

Гіпотеза (грец. *hypothesis* – основа, припущення) – наукове припущення щодо пояснення явища дійсності, яке потрібно довести на практиці та обґрунтувати теоретично.

Дедукція (лат. *deductio* – відводжу, виводжу) – метод пізнання, заснований на висновках від загального до часткового (особливого).

Детермінізм (лат. *determine* – визначаю) – вчення про всезагальний об'єктивний закономірний взаємозв'язок і причинну зумовленість явищ соціоприродного середовища.

Дискурс (франц. *discours* – промова, виступ) – організація мовної діяльності (писемної, усної), яка пов'язана з певною проблематикою.

Догматизм (грец. *dogma (dogmatos)* – думка, філософське вчення) – спосіб мислення, за яким певне вчення або положення вважають істиною, не враховуючи конкретних умов життя.

Експеримент (лаг. *experimentum* – проба, дослід) – метод пізнання об'єктивної дійсності завдяки науково організованому досліді, ініціюванню процесів, явищ.

Закон – необхідне, суттєве, стале співвідношення, що повторюється між окремими явищами.

Ідея (грец. *idea* – начало, основа, першобраз) – форма відображення зовнішнього світу, що охоплює цілі й перспективи його пізнання і практичного

перетворення.

Індетермінізм (лат. *in* – префікс на позначення заперечення і *determinare* – обмежити) – вчення й методологічна позиція, які заперечують загальну закономірність і причинно-наслідковий зв'язок явищ у природі й суспільстві.

Індукція (лат. *inductio* – наведення) – метод пізнання, згідно з яким на основі висновків про часткове роблять висновки про загальне.

Категорія – форма логічного мислення в якій розкриваються внутрішні, суттєві сторони та відношення між предметами, що досліджуються.

Ключове слово – слово або вислів, яке найбільш точно та специфічно характеризує зміст наукового документа.

Композиція (лат. *compositio* – складання, створення) наукової роботи – послідовність розташування її частин: основного тексту (глав і параграфів), довідково-супроводжувального апарату.

Конспект (лат. *conspectus* – огляд) – короткий письмовий виклад змісту книги, статті, лекції тощо.

Концепція – система поглядів, основна думка при визначенні мети й завдань дослідження, що вказує на шлях його опанування.

Кореляція (лат. *co* – префікс на позначення спільності і *relatio* – відношення) – співвідношення, відповідність, взаємозв'язок предметів або понять; у математичній статистиці – залежність між явищами або величинами, що не має чіткого функціонального характеру.

Метод (грец. *methodos* – спосіб пізнання) – спосіб досягнення мети, сукупність прийомів і операцій теоретичного, практичного освоєння дійсності; спосіб певним чином організованої людської діяльності.

Методологія (грец. *methodos* – спосіб пізнання і *logos* – вчення) – вчення про способи організації і побудови теоретичної й практичної діяльності людини.

Методологія науки – вчення про принципи побудови, форми і способи наукового пізнання.

Мінімізація (лат. *minimus* – найменше) теорії – добір мінімальної кількості понять, що утворюють основу нової теорії.

Моделювання (франц. *modeler* – ліпити, формувати) – метод пізнання явищ і процесів, який ґрунтується на заміні, теоретичній або експериментальній, об'єкта досліджень (оригінала) подібним на нього (моделлю).

Наука – сфера людської діяльності, функцією якої є вироблення і систематизація об'єктивних знань про дійсність; одна з форм суспільної свідомості.

Наукова доповідь – документ, що містить виклад результатів опублікованої науково-дослідницької роботи.

Наукова проблема – конкретне питання, яке виникає, коли наявних знань не достатньо для вирішення конкретного завдання, і спосіб, за допомогою якого можна здобути відсутні знання, невідомий.

Наукова тема – завдання наукового характеру, що підлягає науковому дослідженню та є основним показником науково-дослідної роботи.

Наукова теорія – система абстрагованих понять та тверджень, що являє собою ідеальне відображення дійсності.

Науковий напрям – сфера наукових досліджень наукового колективу, спрямованих на вирішення значних завдань у певній галузі науки.

Наукове дослідження – цілеспрямоване пізнання, результати якого виступають у вигляді системи понять, законів та теорій.

Наукове пізнання – методи отримання та перевірки нових знань.

Науковий факт (*лат. factum – зроблене*) – складова наукового знання, що відображає об'єктивні властивості речей та процесів, на основі яких визначають закономірності явищ, вибудовують теорії, формулюють закони.

Нелінійна система (*грец. systema – утворення*) – система, реакція якої на зовнішній подразник не адекватна силі впливу.

Парадигма (*грец. paradeigma – приклад, зразок*) – система творчих методологічних й аксіологічних (ціннісних) установок, взятих усіма членами наукового співтовариства за зразок вирішення наукових завдань.

План (*лат. planum – площина*) – система взаємопов'язаних завдань, що визначають строки, порядок і послідовність виконання програм, окремих робіт, операцій; порядок, послідовність викладу матеріалу.

Поняття – форма мислення, що забезпечує пізнання сутності явищ, процесів, узагальнення їх ознак.

Порівняння – метод пізнання дійсності, покликаний встановити спільні й відмінні параметри між процесами, явищами, об'єктами.

Пояснення – з'ясування особливостей ситуації, розкриття мотивів, причин певних процесів, явищ, подій.

Принцип (*лат. principium – начало, основа*) – вихідний пункт теорії; те, що становить основу певної сукупності знань.

Прогнозування – сукупність засобів і прийомів мислення, що дають змогу на основі аналізу ретроспективних, екзогенних (зовнішніх) та ендогенних (внутрішніх) даних, а також їх змін у певному періоді часу вивести судження певної достовірності стосовно майбутнього розвитку об'єкта.

Регресія (*лат. regredior – повертаюсь*) – ймовірна залежність середнього значення певної величини від інших величини.

Реферат (*лат. referre – доповідати, повідомляти*) – доповідь на певну тему, що передбачає огляд відповідних літературних та інших джерел; виклад змісту наукової роботи, книжки, статті.

Риторика (*грец. rhetorike – ораторське мистецтво*) – наука красномовства.

Самостійна робота – навчальна діяльність студента, спрямована на вивчення і оволодіння матеріалом навчального предмета без безпосередньої участі викладача.

Синергетика (*грец. sinergeia – спільна дія*) – один з провідних напрямів сучасної науки, природничо-науковий аспект розвитку теорії нелінійних динамік у сучасній культурі.

Синтез (*грец. synthesis . складання*) – об'єднання раніше виокремлених частин у ціле, в якому протиріччя і протилежність послаблюються або

знімаються.

Спостереження – метод пізнання дійсності, який ґрунтується на безпосередньому сприйнятті процесів, явищ, об'єктів за допомогою органів чуття, без втручання в їх буття дослідника.

Судження – розумовий акт, що реалізує ставлення мовця до змісту висловлюваного.

Сутність – головне, основне, визначальне у предметі.

Сцієнтизм (лат. *scientia* – наука) – абсолютизація ролі науки, зокрема домінування природничих наук у культурі, духовному житті суспільства.

Теза (грец. *thesis* – положення, твердження) – коротко сформульовані основні положення доповіді, лекції, повідомлення тощо.

Тема – наукове завдання, що належить до конкретної галузі наукового дослідження.

Теорія (грец. *theoria* – розгляд, міркування, вчення) – система достовірних знань про дійсність, яка описує, пояснює, передбачає явища конкретної предметної галузі.

Технопарк – форма територіальної інтеграції науки, освіти і виробництва з метою оперативного впровадження науково-технічних розробок.

Універсум (лат. *universum*) – поняття на позначення світу як цілісності.

Фундаментальний (лат. *fundamentum* – основа) закон – закон, що виражає зв'язки між вихідними, основними поняттями.

Цитата (н/м. *Z/tat*, від лат. *c/to* – наводжу, проголошую) – буквально відтворені фрагменти чужої промови чи статті для підтвердження власного погляду, полеміки з цитованим автором.

ДОДАТКИ

Додаток 1

12. ПРИКЛАДИ ОФОРМЛЕННЯ БІБЛІОГРАФІЧНОГО ОПИСУ У СПИСКУ ДЖЕРЕЛ, ЯКИЙ НАВОДИТЬСЯ У НАУКОВІЙ СТАТТІ

Характеристика джерела	Приклад оформлення
Книги: Один автор	<ol style="list-style-type: none"> 1. Василій Великий. Гомілії / Василій Великий ; [пер. з давньогрец. Л. Звонська]. — Львів : Свічадо, 2006. — 307 с. — (Джерела християнського Сходу. Золотий вік патристики IV—V ст. ; № 14). 2. Коренівський Д. Г. Дестабілізуючий ефект параметричного білого шуму в неперервних та дискретних динамічних системах / Коренівський Д. Г. — К. : Ін-т математики, 2006. — 111 с. — (Математика та її застосування) (Праці / Ін-т математики НАН України ; т. 59). 3. Матюх Н. Д. Що дорожче срібла-золота / Наталія Дмитрівна Матюх. — К. : Асамблея діл. кіл : Ін-т соц. іміджмейкінгу, 2006. — 311 с. — (Ювеліри України ; т. 1). 4. Шкляр В. Елементал : [роман] / Василь Шкляр. — Львів : Кальварія, 2005. — 196, [1] с. — (Першотвір).
Два автори	<ol style="list-style-type: none"> 1. Матяш І. Б. Діяльність Надзвичайної дипломатичної місії УНР в Угорщині : історія, спогади, арх. док. / І. Матяш, Ю. Мушка. — К. : Києво-Могилян. акад., 2005. — 397, [1] с. — (Бібліотека наукового щорічника "Україна дипломатична" ; вип. 1). 2. Ромовська З. В. Сімейне законодавство України / З. В. Ромовська, Ю. В. Черняк. — К. : Прецедент, 2006. — 93 с. — (Юридична бібліотека. Бібліотека адвоката) (Матеріали до складання кваліфікаційних іспитів для отримання Свідоцтва про право на заняття адвокатською діяльністю ; вип. 11). 3. Суберляк О. В. Технологія переробки полімерних та композиційних матеріалів : підруч. [для студ. вищ. навч. закл.] / О. В. Суберляк, П. І. Баштанник. — Львів : Растр-7, 2007. — 375 с.
Три автори	<ol style="list-style-type: none"> 1. Акофф Р. Л. Идеализированное проектирование: как предотвратить завтрашний кризис сегодня. Создание будущего организации / Акофф Р. Л., Магидсон Д., Эдисон Г. Д. ; пер. с англ. Ф. П. Тарасенко. — Днепропетровск : Баланс Бизнес Букс, 2007. — XLIII, 265 с.
Чотири автори	<ol style="list-style-type: none"> 1. Методика нормування ресурсів для виробництва продукції рослинництва / [Вітвіцький В. В., Кисляченко М. Ф., Лобастов І. В., Нечипорук А. А.]. — К. : НДІ "Укргропромпродуктивність", 2006. — 106 с. — (Бібліотека спеціаліста АПК. Економічні нормативи). 2. Механізація переробної галузі агропромислового комплексу : [підруч. для учнів проф.-техн. навч. закл.] / О. В. Гвоздев, Ф. Ю. Ялпачик, Ю. П. Рогач, М. М. Сердюк. — К. : Вища освіта, 2006. — 478, [1] с. — (ПТО: Професійно-технічна освіта).
П'ять і більше авторів	<ol style="list-style-type: none"> 1. Психология менеджмента / [Власов П. К., Липницкий А. В., Луцихина И. М. и др.] ; под ред. Г. С. Никифорова. — [3-е изд.]. — Х. : Гуманитар. центр, 2007. — 510 с. 2. Формування здорового способу життя молоді : навч.-метод. посіб. для працівників соц. служб для сім'ї, дітей та молоді / [Т. В. Бондар, О. Г.

	Карпенко, Д. М. Дикова-Фаворська та ін.]. — К. : Укр. ін-т соц. дослідж., 2005. — 115 с. — (Серія "Формування здорового способу життя молоді" : у 14 кн., кн. 13).
Без автора	<ol style="list-style-type: none"> 1. Історія Свято-Михайлівського Золотоверхого монастиря / [авт. тексту В. Клос]. — К. : Грані-Т, 2007. — 119 с. — (Грані світу). 2. Воскресіння мертвих : українська барокова драма : антологія / [упорядкув., ст., пер. і прим. В. О. Шевчук]. — К. : Грамота, 2007. — 638, [1] с. 3. Тіло чи особистість? Жіноча тілесність у вибраній малій українській прозі та графіці кінця XIX — початку XX століття : [антологія / упоряд.: Л. Таран, О. Лагутенко]. — К. : Грані-Т, 2007. — 190, [1] с. 4. Проблеми типологічної та квантитативної лексикології : [зб.наук.праць / наук. ред. Каліущенко В. та ін.]. — Чернівці : Рута, 2007. — 310 с.
Багатотомний документ	<ol style="list-style-type: none"> 1. Історія Національної академії наук України, 1941—1945 / [упоряд. Л. М. Яременко та ін.]. — К. : Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, 2007— .— (Джерела з історії науки в Україні). Ч. 2 : Додатки — 2007. — 573, [1] с. 2. Межгосударственные стандарты : каталог в 6 т. / [сост. Ковалева И. В., Рубцова Е. Ю. ; ред. Иванов В. Л.]. — Львов : НТЦ "Леонорм-Стандарт", 2005— .— (Серія "Нормативная база предприятия"). Т. 1. — 2005. — 277 с. 3. Дарова А. Т. Неисповедимы пути Господни... : (Дочь врага народа) : трилогія / А. Дарова. — Одесса : Астропринт, 2006— .— (Сочинения : в 8 кн. / А. Дарова ; кн. 4). 4. Кучерявенко Н. П. Курс налогового права : Особенная часть : в 6 т. / Н. П. Кучерявенко. — Х. Право, 2002— Т. 4: Косвенные налоги. — 2007. — 534 с. 5. Реабілітовані історією. Житомирська область : [у 7 т.]. — Житомир : Полісся, 2006— .— (Науково-документальна серія книг "Реабілітовані історією" : у 27 т. / голов. редкол.: Тронько П. Т. (голова) [та ін.]). Кн. 1 / [обл. редкол.: Синявська І. М. (голова) та ін.]. — 2006. — 721, [2] с. 6. Бондаренко В. Г. Теорія ймовірностей і математична статистика. Ч.1 / В. Г. Бондаренко, І. Ю. Канівська, С. М. Парамонова. — К. : НТУУ "КПІ", 2006. — 125 с.
Матеріали конференцій, з'їздів	<ol style="list-style-type: none"> 1. Економіка, менеджмент, освіта в системі реформування агропромислового комплексу : матеріали Всеукр. конф. молодих учених-аграрників ["Молодь України і аграрна реформа"], (Харків, 11—13 жовт. 2000 р.) / М-во аграр. політики, Харк. держ. аграр. ун-т ім. В. В. Докучаєва. — Х. : Харк. держ. аграр. ун-т ім. В. В. Докучаєва, 2000. — 167 с. 2. Кібернетика в сучасних економічних процесах : зб. текстів виступів на республік. міжвуз. наук.-практ. конф. / Держкомстат України, Ін-т статистики, обліку та аудиту. — К. : ІСОА, 2002. — 147 с. 3. Матеріали ІХ з'їзду Асоціації українських банків, 30 червня 2000 р. інформ. бюл. — К. : Асоц. укр. банків, 2000. — 117 с. — (Спецвип.: 10 років АУБ). 4. Оцінка й обґрунтування продовження ресурсу елементів конструкцій : праці конф., 6—9 черв. 2000 р., Київ. Т. 2 / відп. Ред. В. Т. Трощенко. — К. : НАН України, Ін-т пробл. міцності, 2000. — С. 559—956, XIII, [2] с. — (Ресурс 2000).

	<p>5. Проблеми обчислювальної механіки і міцності конструкцій : зб. наук. праць / наук. ред. В. І. Моссаковський. — Дніпропетровськ : Навч. кн., 1999. — 215 с.</p> <p>6. Ризикологія в економіці та підприємстві : зб. наук. праць за матеріалами міжнар. наук.-практ. конф., 27-28 берез. 2001 р. / М-во освіти і науки України, Держ податк. адмін. України [та ін.]. — К. : КНЕУ : Акад. ДПС України, 2001. — 452 с.</p>
Препринти	<ol style="list-style-type: none"> 1. Шиляев Б. А. Расчеты параметров радиационного повреждения материалов нейтронами источника ННЦ ХФТИ/ANL USA с подкритической сборкой, управляемой ускорителем электронов / Шиляев Б. А., Воеводин В. Н. — Х. ННЦ ХФТИ, 2006. — 19 с. — (Препринт / НАН Украины, Нац. науч. центр "Харьк. физ.-техн. ин-т" ; ХФТИ 2006-4). 2. Панасюк М. І. Про точність визначення активності твердих радіоактивних відходів гамма-методами / Панасюк М. І., Скорбун А. Д., Сплошной Б. М. — Чорнобиль : Ін-т пробл. безпеки АЕС НАН України, 2006. — 7, [1] с. — (Препринт / НАН України, Ін-т пробл. безпеки АЕС ; 06-1).
Депоновані наукові праці	<ol style="list-style-type: none"> 1. Социологическое исследование малых групп населения / В. И. Иванов [и др.] ; М-во образования Рос. Федерации, Финансовая академия. — М., 2002. — 110 с. — Деп. в ВИНТИ 13.06.02, № 145432. 2. Разумовский, В. А. Управление маркетинговыми исследованиями в регионе / В. А. Разумовский, Д. А. Андреев. — М., 2002. — 210 с. — Деп. в ИНИОН Рос. акад. наук 15.02.02, № 139876.
Словники	<ol style="list-style-type: none"> 1. Географія : словник-довідник / [авт.-уклад. Ципін В. Л.]. — Х. : Халімон, 2006. — 175, [1] с. 2. Тимошенко З. І. Болонський процес в дії : словник-довідник основ. термінів і понять з орг. навч. процесу у вищ. навч. закл. / З. І. Тимошенко, О. І. Тимошенко. — К. : Європ. ун-т, 2007. — 57 с. 3. Українсько-німецький тематичний словник [уклад. Н. Яцко та ін.]. — К. : Карпенко, 2007. — 219 с. 4. Європейський Союз : словник-довідник / [ред.-упоряд. М. Марченко]. — 2-ге вид., оновл. — К. : К.І.С., 2006. — 138 с.
Атласи	<ol style="list-style-type: none"> 1. Україна : екол.-геогр. атлас : присвяч. всесвіт. дню науки в ім'я миру та розвитку згідно з рішенням 31 сесії ген. конф. ЮНЕСКО / [наук. редкол.: С. С. Куруленко та ін.] ; Рада по вивч. продукт. сил України НАН України [та ін.]. — К. : Варта, 2006. — 217, [1] с. 2. Анатомія пам'яті : атлас схем і рисунків провідних шляхів і структур нервової системи, що беруть участь у процесах пам'яті : посіб. для студ. та лікарів / О. Л. Дроздов, Л. А. Дзяк, В. О. Козлов, В. Д. Маковецький. — 2-ге вид., розшир. та доповн. — Дніпропетровськ : Пороги, 2005. — 218 с. 3. Куерда Х. Атлас ботаніки / Хосе Куерда ; [пер. з ісп. В. Й. Шовкун]. — Х. : Ранок, 2005. — 96 с.

Законодавчі та нормативні документи	<ol style="list-style-type: none"> 1. Кримінально-процесуальний кодекс України : за станом на 1 груд. 2005 р. / Верховна Рада України. — Офіц. вид. — К. : Парлам. вид-во, 2006. — 207 с. — (Бібліотека офіційних видань). 2. Медична статистика статистика : зб. нормат. док. / упоряд. та голов. ред. В. М. Заболотько. — К. : МНІАЦ мед. статистики : Медінформ, 2006. — 459 с. — (Нормативні директивні правові документи). 3. Експлуатація, порядок і терміни перевірки запобіжних пристроїв посудин, апаратів і трубопроводів теплових електростанцій : СОУ-Н ЕЕ 39.501:2007. — Офіц. вид. — К. : ГРІФРЕ : М-во палива та енергетики України, 2007. — VI, 74 с. — (Нормативний документ Мінпаливенерго України. Інструкція).
Стандарти	<ol style="list-style-type: none"> 1. Графічні символи, що їх використовують на устаткуванні. Показчик та огляд (ISO 7000:2004, IDT) : ДСТУ ISO 7000:2004. — [Чинний від 2006-01-01]. — К. : Держспоживстандарт України 2006. — IV, 231 с. — (Національний стандарт України). 2. Якість води. Словник термінів : ДСТУ ISO 6107-1:2004 — ДСТУ ISO 6107-9:2004. — [Чинний від 2005-04-01]. — К. : Держспоживстандарт України, 2006. — 181 с. — (Національні стандарти України).
Каталоги	<p>Межгосударственные стандарты : каталог : в 6 т. / [сост. Ковалева И. В., Павлюкова В. А. ; ред. Иванов В. Л.]. — Львов : НТЦ "Леонорм-стандарт, 2006— . — (Серия "Нормативная база предприятия"). Т. 5. — 2007. — 264 с. Т. 6. — 2007. — 277 с.</p> <p>Пам'ятки історії та мистецтва Львівської області : каталог-довідник / [авт.-упоряд. М. Зобків та ін.]. — Львів : Новий час, 2003. — 160 с.</p> <p>Університетська книга : осінь, 2003 : [каталог]. — [Суми : Унів. кн., 2003]. — 11 с.</p> <p>Горницкая И. П. Каталог растений для работ по фитодизайну / Горницкая И. П., Ткачук Л. П. — Донецк : Лебедь, 2005. — 228 с.</p>
Бібліографічні показники	<p>Куц О. С. Бібліографічний показчик та анотації кандидатських дисертацій, захищених у спеціалізованій вченій раді Львівського державного університету фізичної культури у 2006 році / О. Куц, О. Вацеба. — Львів : Укр. технології, 2007. — 74 с.</p> <p>Систематизований показчик матеріалів з кримінального права, опублікованих у Віснику Конституційного Суду України за 1997—2005 роки / [уклад. Кириць Б. О., Потлань О. С.]. — Львів : Львів. держ. ун-т внутр. справ, 2006. — 11 с. — (Серія: Бібліографічні довідники ; вип. 2).</p>
Дисертації	<p>Петров П.П. Активність молодих зірок сонячної маси: дис. ... доктора фіз.-мат. наук : 01.03.02 / Петров Петро Петрович. — К., 2005. — 276 с.</p>
Автореферати дисертацій	<p>Новосад І.Я. Технологічне забезпечення виготовлення секцій робочих органів гнучких гвинтових конвеєрів : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. техн. наук : спец. 05.02.08 „Технологія машинобудування” / І. Я. Новосад. — Тернопіль, 2007. — 20, [1] с.</p> <p>Нгуен Ші Данг. Моделювання і прогнозування макроекономічних показників в системі підтримки прийняття рішень управління державними фінансами : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. техн. наук : спец. 05.13.06 „Автоматиз. системи упр. та прогрес. інформ. технології” / Нгуен Ші Данг. — К., 2007. — 20 с.</p>

Авторські свідоцтва	А. с. 1007970 СССР, МКИ ³ В 25 J 15/00. Устройство для захвата неориентированных деталей типа валов / В. С. Ваулин, В. Г. Кемайкин (СССР). – № 3360585/25–08 ; заявл. 23.11.81 ; опубл. 30.03.83, Бюл. № 12.
Патенти	Пат. 2187888 Российская Федерация, МПК ⁷ Н 04 В 1/38, Н 04 J 13/00. Приемопередающее устройство / Чугаева В.И.; заявитель и патентообладатель Воронеж. науч.-исслед. ин-т связи. – № 2000131736/09 ; заявл. 18.12.00 ; опубл. 20.08.02, Бюл. № 23 (II ч.).
Частина книги, періодичного, продовжуваного видання	<p>Козіна Ж. Л. Теоретичні основи і результати практичного застосування системного аналізу в наукових дослідженнях в області спортивних ігор / Ж. Л. Козіна // Теорія та методика фізичного виховання. — 2007. — № 6. — С. 15—18, 35—38.</p> <p>Гранчак Т. Інформаційно-аналітичні структури бібліотек в умовах демократичних перетворень / Тетяна Гранчак, Валерій Горовий // Бібліотечний вісник. — 2006. — № 6. — С. 14—17.</p> <p>Валькман Ю. Р. Моделирование НЕ-факторов — основа интеллектуализации компьютерных технологий / Ю. Р. Валькман, В. С. Быков, А. Ю. Рыхальский // Системні дослідження та інформаційні технології. — 2007. — № 1. — С. 39—61.</p> <p>Ма Шуїн Проблеми психологічної підготовки в системі фізкультурної освіти / Ма Шуїн // Теорія та методика фізичного виховання. — 2007. — № 5. — С. 12—14.</p> <p>Регіональні особливості смертності населення України / Л. А. Чепелевська, Р. О. Моїсеєнко, Г. І. Баторшина [та ін.] // Вісник соціальної гігієни та організації охорони здоров'я України. — 2007. — № 1. — С. 25—29.</p> <p>Валова І. Нові принципи угоди Базель II / І. Валова ; пер. з англ. Н. М. Середи // Банки та банківські системи. — 2007. — Т. 2, № 2. — С. 13—20.</p> <p>Зеров М. Поетична діяльність Куліша // Українське письменство ХІХ ст. Від Куліша до Винниченка : (нариси з новітнього укр., письменства) : статті / Микола Зеров. — Дрогобич, 2007. — С. 245—291.</p> <p>Третьяк В. В. Возможности использования баз знаний для проектирования технологии взрывной штамповки / В. В. Третьяк, С. А. Стадник, Н. В. Калайтан // Современное состояние использования импульсных источников энергии в промышленности : междунар. науч.-техн. конф., 3-5 окт. 2007 г. : тезисы докл. — Х., 2007. — С. 33.</p> <p>Чорний Д. Міське самоврядування: тягарі проблем, принади цивілізації / Д. М. Чорний // По лівий бік Дніпра: проблеми модернізації міст України : (кінець ХІХ—початок ХХ ст. / Д. М. Чорний. — Х., 2007. — Розд. 3. — С. 137—202.</p>

Електронні ресурси	<p>Богомольний Б. Р. Медицина екстремальних ситуацій [Електронний ресурс] : навч. посіб. для студ. мед. вузів III—IV рівнів акредитації / Б. Р. Богомольний, В. В. Кононенко, П. М. Чуєв. — 80 Min / 700 MB. — Одеса : Одес. мед. ун-т, 2003. — (Бібліотека студента-медика) — 1 електрон. опт. диск (CD-ROM) ; 12 см. — Систем. вимоги: Pentium ; 32 Mb RAM ; Windows 95, 98, 2000, XP ; MS Word 97-2000.— Назва з контейнера.</p> <p>Розподіл населення найбільш численних національностей за статтю та віком, шлюбним станом, мовними ознаками та рівнем освіти [Електронний ресурс] : за даними Всеукр. перепису населення 2001 р. / Держ. ком. статистики України ; ред. О. Г. Осауленко. — К. : CD-вид-во "Інфодиск", 2004. — 1 електрон. опт. диск (CD-ROM) : кольор. ; 12 см. — (Всеукр. перепис населення, 2001). — Систем. вимоги: Pentium-266 ; 32 Mb RAM ; CD-ROM Windows 98/2000/NT/XP. — Назва з титул. екрану.</p> <p>Бібліотека і доступність інформації у сучасному світі: електронні ресурси в науці, культурі та освіті : (підсумки 10-ї Міжнар. конф. „Крим-2003”) [Електронний ресурс] / Л. Й. Костенко, А. О. Чекмарьов, А. Г. Бровкін, І. А. Павлуша // Бібліотечний вісник — 2003. — № 4. — С. 43. — Режим доступу до журн. : http://www.nbu.gov.ua/articles/2003/03klinko.htm.</p>
--------------------	--

Примітки:

1. Бібліографічний опис оформлюється згідно з ДСТУ ГОСТ 7.1:2006 "Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи. Бібліографічний запис. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання".

2. Опис складається з елементів, які поділяються на обов'язкові та факультативні. У бібліографічному описі можуть бути тільки обов'язкові чи обов'язкові та факультативні елементи. Обов'язкові елементи містять бібліографічні відомості, які забезпечують ідентифікацію документа. їх наводять у будь-якому описі.

Проміжки між знаками та елементами опису є обов'язковими і використовуються для розрізнення знаків граматичної і приписаної пунктуації.

3. У списку опублікованих праць здобувача, який наводять в авторефераті, необхідно вказати прізвища та ініціали всіх його співавторів незалежно від виду публікації.

13. ЗРАЗОК ОФОРМЛЕННЯ НАУКОВОЇ СТАТТІ

УДК 347.132.15

*Бєлікова Олена Михайлівна,
кандидат психологічних наук,
доцент, професор кафедри РУНС
ІДУЦЗ,
Бодров Семен Вікторович,
кандидат наук з державного
управління, старший науковий
співробітник,
старший науковий співробітник
наукового відділу ІДУЦЗ*

ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОТИ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ У НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ

У науковій статті досліджено послідовність та зміст роботи керівника органу управління у надзвичайній ситуації. Детально розглянуто методи та зміст організації взаємодії сил цивільного захисту.

Ключові слова: надзвичайна ситуація; методи роботи; організація взаємодії.

Беликова Е.М., Бодров С.В. Организация работы органов государственного управления в чрезвычайных ситуациях.

В научной статье исследовано последовательность и содержание работы руководителя органа управления в чрезвычайной ситуации. Детально рассмотрены методы и содержание организации взаимодействия сил гражданской защиты.

Ключевые слова: чрезвычайная ситуация; методы работы; организация взаимодействия.

Belikova O.M., Bodrov S. V. Organization of work of organs of state administration in extraordinary situations.

In the scientific article investigational a sequence and maintenance of work of leader of management organ is in an extraordinary situation. Methods and maintenance of organization of cooperation of forces of civil defence are in detail considered.

Keywords: extraordinary situation; methods of work; organization of cooperation.

Постановка проблеми. За останні роки масштабність наслідків аварій, катастроф та стихійного лиха ставить проблему запобігання та ліквідації надзвичайних ситуацій в ряд найбільш актуальних і важливих завдань органів державного управління системи цивільного захисту держави.

Наразі актуальним питанням є пошук шляхів удосконалення послідовності та змісту роботи органів управління у надзвичайних ситуаціях.

Аналіз останніх досліджень. У попередніх наукових дослідженнях розглядалися питання забезпечення прийняття органами державного управління обґрунтованого рішення на застосування сил і засобів цивільного захисту у надзвичайних ситуаціях за рахунок удосконалення інформаційного забезпечення [1], досліджено проблему вибору раціонального рішення керівником органу управління у надзвичайній ситуації [2].

Але, недостатньо дослідженими залишилися питання удосконалення змісту та вибору доцільної послідовності роботи керівника органу управління та підрозділів сил цивільного захисту у надзвичайній ситуації.

Постановка завдання. Завданням наукової статті є: на підставі попередніх наукових досліджень виявити можливі шляхи удосконалення послідовності та змісту роботи органів управління у надзвичайних ситуаціях.

Виклад основного матеріалу. З метою прийняття обґрунтованого рішення на застосування сил і засобів цивільного захисту заздалегідь розробляються алгоритми дій керівників та органів управління. На основі практичної діяльності відпрацьовані загальні правила дій, на підставі яких можуть розроблятися окремі алгоритми для конкретних ситуацій і для різних ланок органів управління [3].

На нашу думку, основним змістом взаємодії є узгодженість дій усіх підрозділів, що беруть участь у ліквідації надзвичайної ситуації, яка досягається, у першу чергу, в інтересах тих підрозділів, що діють на головному напрямку і виконують найбільш важливі завдання. Схему надходження даних про обстановку в зоні надзвичайної ситуації наведено на рис. 1.

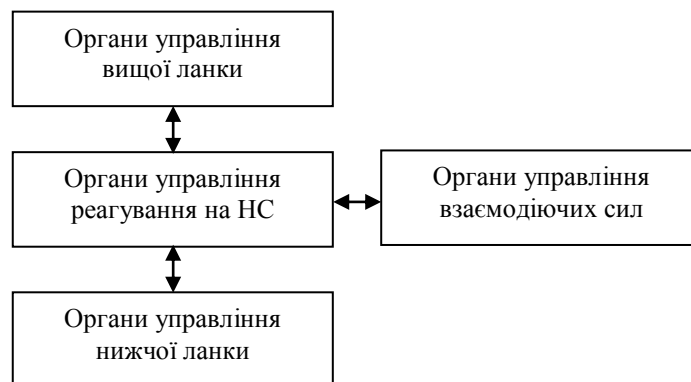

Рис. 1. Схема надходження даних про обстановку в зоні надзвичайної ситуації

Для вирішення завдань органам державного управління потрібен визначений обсяг корисної інформації, від якого буде залежати правильність висновків з оцінки обстановки, своєчасність і обґрунтованість рішення на реагування на надзвичайні ситуації, що в кінцевому результаті вплине на ефективність застосування сил і засобів цивільного захисту. Тобто, обсяг корисної інформації є функцією від повноти і корисності інформації яку використовують органи управління, а саме: [4]

$$R_i = f(Q_i, C_i) \quad (1)$$

де: R_i – обсяг корисної інформації;
 Q_i – повнота інформації стану;
 C_i – корисність інформації стану для органів управління під час організації дій.

Наявність математичного забезпечення в інформаційних і розрахункових задачах

№ з/п	Найменування інформаційних та розрахункових задач	Наявність математичного забезпечення
1	Оперативний облік стану готовності з'єднань і частин, призначених для ліквідації наслідків НС. інформаційно-розрахункове обґрунтування рекомендацій по їхній підтримці (облік, накопичення ресурсів, наявність і стан матеріально-технічного забезпечення, маршрутів виходу в райони прогнозованих НС)	немає
2	Інформаційно-розрахункове обґрунтування пропозицій у річні і перспективні плани готовності з'єднань і частин, призначених для ліквідації наслідків НС	немає

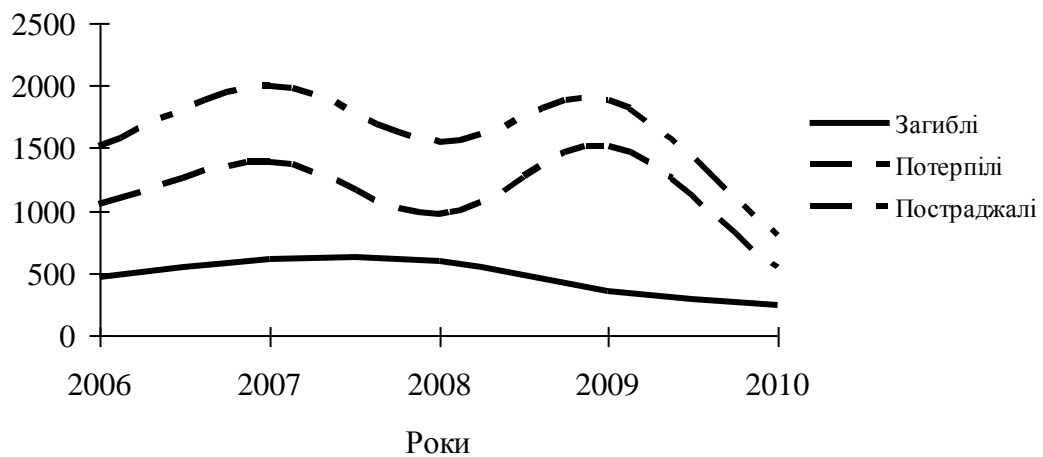

Рис. 2. Динаміка змін кількості загиблих, потерпілих та постраждалих внаслідок надзвичайних ситуацій

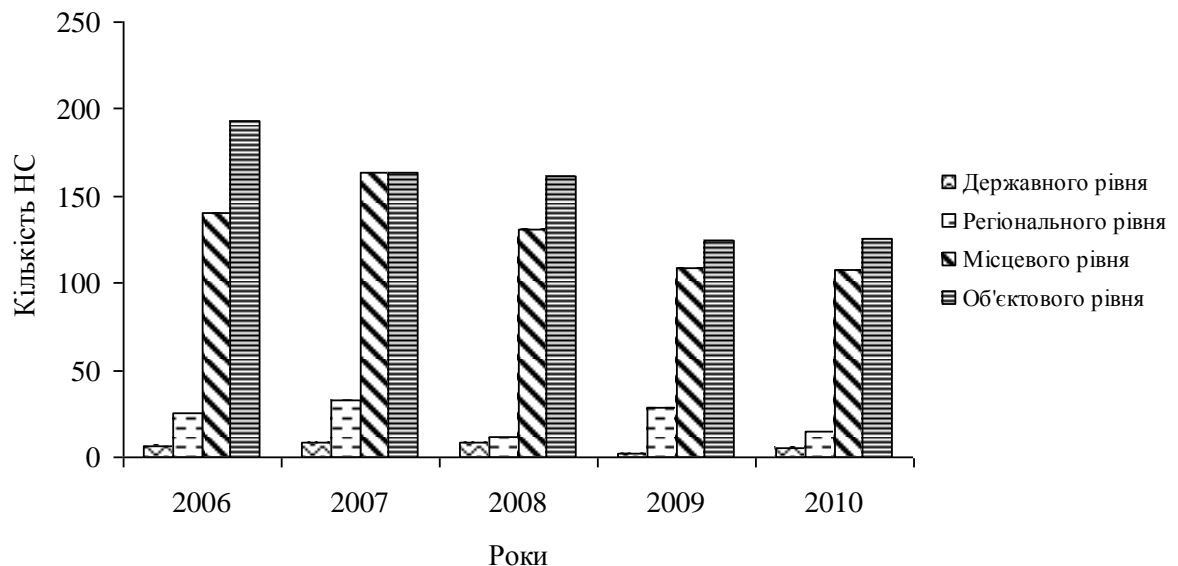

Рис. 3. Динаміка змін кількості надзвичайних ситуацій за їх рівнями

Висновки. Аналіз дій органів управління та сил цивільного захисту у надзвичайних ситуаціях свідчить про те, що послідовність роботи органів управління та її зміст не завжди забезпечує прийняття обґрунтованого рішення та виконання комплексу заходів щодо ліквідації наслідків надзвичайної ситуації. На наш погляд шляхами вирішення даної проблеми можуть бути такі:

проводити з органами управління міністерств і відомств, які залучаються до реагування на надзвичайні ситуації штабні тренування за можливими сценаріями виникнення надзвичайних ситуацій та відповідними алгоритмами дій, які заздалегідь відпрацьовувати за характерними надзвичайними ситуаціями у даному регіоні.

Подальшим напрямом наукових досліджень з даної проблематики вбачається в удосконаленні змісту системи забезпечення дій органів управління та сил цивільного захисту у надзвичайних ситуаціях.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ризикологія в економіці та підприємстві: зб. наук, праць за матеріалами міжнар. наук.-практ. конф., 27-28 берез. 2001 р. / М-во освіти і науки України, Держ. податк. адмін. України [та ін.]. – К. : КНЕУ : Акад. ДПС України, 2001. – 452 с.

2. Петров П.П. Активність молодих зірок сонячної маси: дис. ... доктора фіз.-мат. наук : 01.03.02 / Петров Петро Петрович. - К., 2005. - 276 с.

3. Регіональні особливості смертності населення України / Л.А. Чепелевська, Р. О. Моїсеєнко, Г. І. Баторшина [та ін.] // Вісник соціальної гігієни та організації охорони здоров'я України. – 2007. – № 1. – С. 25-29.

4. Бібліотека і доступність інформації у сучасному світі: електронні ресурси в науці, культурі та освіті : (підсумки 10-ї Міжнар. конф. „Крим-2003”) [Електронний ресурс] / Л. Й. Костенко, А. О. Чекмарьов, А. Г. Бровкін, І. А. Павлуша // Бібліотечний вісник – 2003. – № 4. – С. 43. – Режим доступу до журн. : <http://www.nbuv.gov.ua/articles/2003/03klinko.htm>.